

TEFEKKÜRÜN ÖNEMİ*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve'l-âkıbetü li'l-müttakîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahibihî ecmaîn...

İ'lemû eyyühe'l-ihvân... İinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve enne efdale'l-hedyi hedyü muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، وَالصَّلَوَاتُ، وَالطَّيِّبَاتُ الْغَادِيَاتُ
الرَّائِحَاتُ الزَّاكِيَّاتُ الْمُبَارَكَاتُ ال طَاهِرَاتُ لِلَّهِ

(طب. عن السيد الحسين)

RE. 197/11 (*Ettahiyâtü li'llâhi, ve's-salevâtü, ve't-tayyibâtü'l-gâdiyâtü'r-râihâtü'z-zâkiyâtü'l-mübârekâtü't-tâhirâtu li'llâhi.*)

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

“—Mefhar-i mevcûdât Muhammed Mustafâ râ salevât!” [*Allâhümme salli alâ seyyidenâ muhammedin ve alâ âli seyyidinâ muhammed...]*

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

“—Seyyidü’s-sâdât Muhammed Mustafâ râ salevât!” [Allâhümme salli alâ seyyidenâ muhammedin ve alâ âli seyyidinâ muhammed...]

“—Habîb-i Hüdâ Muhammed Mustafâ râ salevât!
[Allâhümme salli alâ seyyidenâ muhammedin ve alâ âli seyyidinâ muhammed...]

Cenab-ı Feyyâz-ı Mutlak Hazretleri, iki cihanın serveri, sevgili Peygamberimizin şefaatine cümlemizi nâil eylesin...

a. Et-tahiyyâtü

Taberânî, Hz. Hüseyin RA’dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹

التَّحِيَّاتُ لِلِّ، وَالصَّلَوَاتُ، وَالطَّيِّبَاتُ الْغَادِيَاتُ
الرَّائِحَاتُ الزَّاكِيَاتُ الْمُبَارَكَاتُ ال طَاهِرَاتُ لِلِّ
(طب. عن السيد الحسين)

RE. 197/11 (Et-tahiyyâtü li’llâhi, ve’s-salevâtü, ve’t-tayyibâtü’l-gâdiyâtü’r-râihâtü’z-zâkiyâtü’l-mübârekâtü’t-tâhirâtu li’llâhi.)

(Et-tahiyyâtü li’llâhi, ve’s-salevâtü, ve’t-tayyibâtü) [Bütün duâlar, senâlar, bedenî ve mâlî ibadetler Allah-u Teâlâ’ya mahsustur. (El-gâdiyâtü’r-râihâtü’z-zâkiyâtü’l-mübârekâtü’t-

¹ Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.III, s.134, no:2905; Heysemî, *Mecmaü’z-Zevâid*, c.II, s.336, no:2857; Hz. Hüseyin RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VII, s.479, no:19870; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XI, s.399, no:11059.

tàhirâtu li'llâhi.) Gelenler gidenler, temiz, bereketli ve salih ameller Allah içindir.]

Bu *tahiyyât*, bizim *tahiyyâta* oturduğumuz zaman okuduğumuz (*Et-tahiyyâtü li'llâhi ve's-salevâtü ve't-tayyibât*) var ya, onun bir diğeridir ki, Efendimiz SAS bunu da buyurmuş. Bu da İmam Malikî'nin *tahiyyâta* okuduğu *et-tahiyyâtü*dür. Yani her imam, Peygamber SAS'in mübarek buyruklarından bir buyruğa yapışmış, o mezhebin usulü olmuş. Her mezheb sahibi kendisinden bir şey yaptığı yoktur. Hepsi Peygamberimiz SAS'in hadislerinden istimdatlarına göredir.

b. Tedbir ve Geçim

Kudâî ve Deylemî, Hz. Ali RA'dan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:²

التَّدْبِيرُ نِصْفُ الْعَيْشِ، وَالتَّوَدُّدُ نِصْفُ الْعَقْلِ،
وَالْهَمُّ نِصْفُ الْهَرَمِ، وَقِلَّةُ الْعِيَالِ أَحَدُ الْيَسَارَيْنِ
(القضاعى، والديلمى عن على)

RE. 197/12 (*Et-tedbîru nisfu'l-ayşi, ve't-teveddüdü nisfu'l-akli, ve'l-hemmü nisfu'l-heremi, ve killetü'l-iyâli ehadü'l-yesâreyn.*)

² Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.54, no:32; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.75, no:3421 (2421); Hz. Ali RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.49, no:5435; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.III, s.49, no:5435.

(*Et-tedbîru nısfu'l-ayşî*) “Tedbir, maişet ilminin yarısıdır. (*Ve't- teveddüdü nısfü'l-akli*) İnsanlarla iyi geçinmek aklın yarısıdır. (*Ve'l-hemmü nısfu'l-heremi*) Tasa ihtiyarlığın yarısıdır. (*Ve kılletü'l-iyâli ehadü'l-yesâreyn*) Ailenin kalabalık olmaması, çoluk çocuğun az olması iki kolaylığın birisidir.”

Tedbir; işin sonunu düşünerek gereği gibi davranmak demektir. “İşte tedbir almadın da ondan oldu.” deriz ya.

Bir şeyi vereceği vakitte; infak yapacak, sadaka veriyor, bir hayra yardım edecek. Olduğu gibi mülkünü veriyor. Nesi varsa cebinde, çıkarıp veriyor. Bu tedbirsizliktir.

Tabii senin de yiyeceğe ihtiyacın var, çoluk çocuğun da yiyeceğe ihtiyaçları var. Bunların hepsini kaldırıp oraya verivermek, bu tedbirsizliktir. Bu tedbir, kendi yarınki gıdanı da hesaba kataraktan alıkoyacağın paralar tedbirdir ki, hayatın yarısıdır yani.

Tedbir, geçinmenin yarısıdır. Bir insan yüz lira kazanıyorsa, tedbir ile elli lira yeter ona. Yirmi beş lira kazanıyorsa, tedbir ile on iki buçuk lira yeter ona. İsraf da etmiyor verirken, sıkılmıyor da... Ne sıklık, cimrilik var; ne de öyle cömertlik yapacağım diyerekten israf var... Tedbir bu ikisinin ortası.

İmanın tarifinde SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:³

ثَلَاثٌ مِنَ الْإِيمَانِ: الْإِنْفَاقُ مِنَ الْإِقْتَارِ، وَبَدْلُ
السَّلَامِ لِلْعَالَمِ، وَالْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِهِ

(البزار، طب. عن عمار بن ياسر)

RE. 262/1 (*Selâsün mine'l-îmân: El-infâku mine'l-iktâri, ve bezlü's-selâmi li'l-âlemi, ve'l-insâfü min nefsihî.*)

(*Selâsün mine'l-îmân*) “Şu üç şey imandandır: (*El-infâku mine'l-iktâri*) Darlıkta infak etmek, azken vermek; (*bezlü's-selâmi li'l-âlemi*) rast geldiği müslümana selâm vermek, (*ve'l-insâfü min nefsihî*) kendi aleyhinde de olsa adaleti gütmek.”

Azken de verebilmek, o da imanın kuvvetinden olsa gerek. İmandaki kuvvet, Allah'a dayanış, tevekkül; “Yarın da Allah'ım benim rızkıyı verecektir.” diye iç bağlılığı; bu da imandan geliyor ki, az da olsa geliri infak edilecek yere vermekten çekinmiyor. Çünkü, “Yarının da sahibi olan Allah, benim rızkıyı yarın da verecektir.” diyerekten itimadı sağlam. Çürük itimadlı değil. Onun için bu tedbir, zuafâ için maişetinin, geçiminin yarısıdır.

³ Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.241, no:1396; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.219, no:183; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XLIII, s.452; Ammâr ibn-i Yâsir RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.40, no:88; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XI, s.439, no:11161.

Teveddüd; nâsa, insanlara kendisini sevdirmek demek.

Hüsn-ü muamelesi var herkesle, güzel geçiniyor. Bu hüsn-ü muamelesi sayesinde, herkes kendisini seviyor. Böyle insanın kendisini başka insanlara sevdirmesi aklın yarısıdır. Aklın yarısı, bütünü değil. Yarım akıl insanları birbirine sevdirebilir.

Demek ki, bizim kendimizi birbirimize sevdirmemiz için yarım akıl yeterli. Bu yarım akılla insanlara hüsn-ü muamele yapacaksınız. Bu hüsn-ü muamele ile birbirimizi seveceğiz. Bu seviş, yarım akla dalalet ediyor, tam akla değil. O da olmazsa, o da yok demek.

Hem; kaygı, kasavet demek. Şu nasıl olacak, bu nasıl olacak diye bir sürü düşünceler. Doluya korsun almaz, boşa korsun dolmaz, bu hesap...

Bu da insanlıktaki ihtiyarlığın yarısıdır. İnsanlar yaş itibariyle insan ihtiyarlar ya, yarı ihtiyarlığı da bu tasa getirir adama... Tasa, kaygı insanı erken ihtiyarlatır.

Çoluk çocuğun az olması. Bir karı-koca, bir veya iki de çocukları var, kalabalıkları yok. Zenginlikten bir kısımdır bu da... Çünkü evlad u ıyal çok olursa, tabii masraf da o nisbette fazla olacaktır. Masraf fazla olunca, insan tabii çok yorulmak mecburiyetinden kalacak. Fakat böyle fazla masraf yoksa, o da fazla yorgunluğa ihtiyaç yok demektir. Azla iktifa eder insan.

c.Hakka Boyun Bükme

Deylemî, Ebû Hüreyre RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁴

التَّذَلُّ لِلْحَقِّ، أَقْرَبُ إِلَى الْعِزِّ مِنَ التَّعْزُرِ بِالْبَاطِلِ
لِ؛ وَمَنْ تَعَزَّزَ بِالْبَاطِلِ، جَزَاهُ اللَّهُ ذُلًّا بَغْيٍ رِ ظُلْمٍ

(الديلمى عن أبى هريرة)

RE.197/13 (*Et-tezellülü li'l-hakkı, akrabü ile'l-izzı mine't-teazzüri bi'l-bâtılı; ve men teazzeze bi'l-bâtılı, cezâhu'llâhu zülle bi-gayri zulmin.*)

(*Et-tezellülü li'l-hakkı*) “Hak için tezellül, (*akrabü ile'l-izzı mine't-teazzüri bi'l-bâtılı*) bâtılla zoraki kibirlenmekten izzete daha yakındır. (*Ve men teazzeze bi'l-bâtılı*) Bir kimse bâtıl ile aziz olmak isterse, (*cezâhu'llâhu zülle bi-gayri zulmin*) zulümsüz zilletle cezalandırılır.”

Bâtıl ile izzetlenmektense, hakka boyun bükme, tevazu etmek, insanı daha çabuk aziz eder, daha güzel aziz eder. Tevazu ile izzet Allah-u Teâlâ'ya daha yakındır.

Bir insan da bâtıl ile izzetleniyor. Parasına güveniyor, malına, kuvvetine, kudretine güveniyor. Bu bâtıl olan şeylerle kendisinde bir varlık görüyor. Allah-u Teâlâ onu öyle bir zilletle cezalandırır ki, ona zulmetmiş olmamak şartıyla...

⁴ *Kenzü'l-Ummâl*, c.XVI, s.117, no:44122, *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XI, s.400, no:11061

Onun için insan bâtil olan şeylerle kat'iyen b b rlenmemeli!

d. Tesbih, Tahmid ve Tekb r

Abd 'r-Rezzak, Tirmizî ve Beyhakî, Ben  Süleym'den bir adamdan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁵

التَّسْبِيحُ نِصْفُ الْمِيزَانِ، وَالْحَمْدُ لِلِّ تَمْلِؤُهُ،
وَالتَّكْبِيرُ يَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّوْمُ
نِصْفُ الصَّبْرِ، وَالطُّهُورُ نِصْفُ الْإِيمَانِ

(عب. ت. حسن، هب. عن رجل من بنى سليم)

RE.197/14 (*Et-tesbîhu nisf 'l-m z ni. ve'l-hamdü li'llâhi temle h , ve't-tekb ru yemle  m  beyne's-sem i ve'l-ardı, ve's-savm  nisf 's-sabri, ve't-tuh ru nisf 'l- m ni.*)

(*Et-tesbîhu nisf 'l-m z ni*) "Tesbih mizanın yarısıdır. *El-hamdü li'llâh* mizanı doldurur."

Teraziler iki gözlü olmaz mı? İŞte o tesbihlerin sevabındandır ki, bu iki gözden bir gözünü *Sübhâna'llah* doldurulur. Yaptığın tesbihlerle terazinin bir g z  dolmuŐtur. Diğer bir g z  var ya, o da *El-hamdü li'llâh* ile dolar. *Subh na'llah, ve'l-hamdü li'llâh...* Bu ikisini söyledin mi terazi tamamıyla dolar.

⁵ Tirmizî, *Sünen*, c.XI, s.425, no:3441; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.363, no:23123; Őeyb n , *el- h d ve'l-Mes n *, c.II, s.603, no:1429; Beyhakî, *Őuabü'l-İman*, c.I, s.436, no:631; Abd 'r-Rezzak, *Musanef*, c.XI, s.2956, no:20582; Ben  Süleym'den bir adamdan.

(*Vet-tekbîru yemleü mâ beyne's-semâi ve'l-ardı*) “Tekbir ise yerle gök arasını doldurur. Yer ile gök arasındaki boşluk ne kadar mesafeyse, bu mesafeyi tekbir sevapla doldurur.”

Bir misal olarak tesbih; “*Sübhàna'llah, Sübhàna'llah...*” demek. Tesbihlerin çeşit çeşit nevîleri var. Cenâb-ı Vâcibü'l-vücûd Kur'ân-ı Azîmüşşân'da, Peygamber SAS hadislerinde sabahta ve akşamda bu tesbihlere devam edilmesini tavsiye buyurmuşlardır. Topluca, “*Sübhàna'llahi, ve'l-hamdü li'llahi ve lâ ilâhe illa'llàhu va'llàhu ekber*” diyoruz...

(*Ve's-savmü nısfü's-sabri*) “Oruç sabrın yarısıdır.”

Oruç tutuyoruz. Sabır denilen bir şey var ya; o sabrın yarısı oruçtadır. Oruç tutarak insan sabra alışır ve insanın sabrı genişler, çoğalır.

(*Ve't-tuhûru nısfü'l-îmâni*) “Abdest imanın yarısıdır.”

Abdestli insan, imanın yarısını bir abdest ile kazanmış oluyor. Onun için abdestli insan daima ahirete hazırdır. Ecel geldiği vakitte tereddüt etmez, düşünmez. Göğsünde imanı da tamamıyla var. Abdesti de yerinde;

“—Geldiyse hoş geldin, sefa geldin, buyur!” der, ruhunu teslim eder.

Gideceği yer çünkü Allahu Celle ve A'lâ'yadır.

Onun için, tesbihte geri kalmamal! Namazlarda biz mesela 33 defa *Sübhàna'llah* diyoruz. 33 defa *El-hamdü li'llâh* diyoruz. 33 defa *Allahu ekber* diyoruz. Bunu 5 vakitte diyoruz. Günde 99 defa, 5 vakitte 500 defa demek, bu tesbihleri okuyoruz.

Ama bizim mizan, teraziler küflenmiş paslanmış, güzel işlemiyor. İşlemediği için bu 500 az geliyor. Onun için bu tesbihleri çokça yapmak lazım! Ne kadar çok yaparsak, sermaye o kadar çok artar.

Meselâ, “Bugün bana 50 lira yeter.” deyip de insan işi bırakıyor mu? “100 lira yapayım!” diyor, “200 lira yapayım, 500 lira yapayım, 1000 lira yapayım...” diyor. 1000 oluyor; “Milyon olsun!” diyor, gözü doymuyor insanın... Halbuki hepimiz onları burada bırakıp gideceğiz. Bırakırken hiçbirisi de arkamızdan gelecek değil. Yalnız bir kefene saracaklar vesselâm.

Bu çalıştığımız dünya hayatı, burada olduğu gibi kalacak, kaçmilyonun olursa olsun... Ama seninle gidecek olan bu tesbihlerdir. Bu tesbihlerin ne kadar çok olursa, burada hiçbirisi kalmaz, hepsi oraya seninle beraber gider. Terazine konur.

Ondan dolayı ne kadar çok teşbih yapabilirseniz, sabrınız ne kadar çok olursa, orucunuz ne kadar çok olursa, abdestiniz ne kadar çok olursa, daimî olursa, yerinde olursa; bunlar için yarın büyük büyük mükâfatlar var...

Şurada bir şey yazmışım *Hikem-i Atâiyye*'den. *Hikem-i Atâiyye* meşhur bir kitaptır. İçinde insanlara güzel dersler vardır. Ondan bir tanesini almışız buraya, demiş ki:

“Bazı adam vardır ki bu adam Hızır AS'ı aşikâre görür.”

Hızır AS, bazısı vardır bazısı yoktur derler ama, bu *Hikem-i Atâiyye* diyor ki:

“Bazı insanlar vardır ki aşikâre görür, benim benim birbirimizi gördüğümüz gibi o da Hızır'ı görür ve bilir ki bu adam Hızır'dır.”

Meselâ, onun bir tane misâli: Bir camide vaiz gayet güzel vaaz ediyor. Bizim Cami-i Kebir gibi yahut Fatih camii gibi bir büyük cami; adamcağızın birisi bir kenarına çekilmiş. Kafasını da önüne eğmiş, abasını da üstüne çekmiş. Hiç vaazı dinlemiyor. Hızır AS gelmiş ona, dürtmüş, demiş ki:

“—Uyuklama sırası değil, bak adam ne güzel nasihat ediyor.

Kalk dinle!”

Yüzüne bakmış, yine kapamış yüzünü. Sözümü dinlemiyor, diye Hızır AS'ın ağına gitmiş. Yine bir dürtmüş;

“—Kalk kalk, dinle o adamı!” demiş.

“—Bana bak, senin Hızır olduğunu şimdi söylersem, görürsün hâlini! Hadi çek git işine!..” demiş.

Hızır AS tabii taaccüp etmiş:

“—Yâ Rabbi! Bütün evliyâların isimleri benim defterde var ama bunun yok. Bunu bilemedim.” demiş.

“—Benim öyle evliyâlarım vardır ki, onu benden başkası bilmez. Sana hepsini bildirmem!” denmiş.

Onun için her gördüğünü Hızır, her gördüğün insanı da bir evliyâ san! Hüsn-ü zannın böyle olsun.

Bu diyor ki; “Hızır AS’ı o adamın gördüğü gibi aşikâre görür. O adamı Hızır AS terbiye eder. Onun terbiyesi, onun yetişmesi kemâli; Hızır AS’ın elinden olur. Bazı evliyâlar vardır ki üveysî meşrep derler, onlar doğrudan doğruya Peygamber Efendimiz’in ruhaniyetiyle bir üstada muhtaç olmadan terbiye olmuşlardır. Onları mânen Rasûlullah SAS terbiye eder.”

Bazen de böyle Hızır AS’ın da terbiye ettiği insanlar olurmuş.

Kimi ademi de ruhaniyet ile terbiye ederler. O da büyüklerin ruhaniyetiyle olur. Mesela Nakşibend Hazretleri’ni Abdülhâlik-ı Gücdevânî terbiye etmiş. Aralarındaki mesafe uzak. Birbirlerini görmemişlerdir. Görmedikleri halde Nakşibend Hazretleri’ni terbiye etmiş.

Hasan el-Harakânî Hazretleri’ni de Bâyezid-i Bistâmî hazretleri terbiye etmiştir. Aralarındaki açıklık onların da uzundur. Bunlar da birbirini görmemişler. Görmedikleri halde terbiyeleri

mânen olmuştur. Bu mânen terbiyeye bizim aklımız ermez, çünkü o tarakta bezimiz yok.

Ama Hasan el-Harakânî Hazretleri, Bâyezid-i Bistâmî hazretlerinin büyüklüğünü biliyor da onun kabrine 12 sene, onun kabrine 12 sene yaz kış gidip:

“—Yâ Rabbi! Şurada yatan şu zatın hürmetine bana da insanlıktan bir nasib ver!” diyor.

Ta 12. senede bir kış gününe rast geliyor, kar kaplamış her tarafı, bembeyaz... Kış memleketi. Kabri bulamamış. Dönerken Bâyezid-i Bistâmî'nin işaretini kendisine orada zâhir olmuş, o gün rütbe-i evliyâlık verilmiş.

Ruhaniyet insanları böyle terbiye eder, yalnız o ruhaniyetlerle ilginin husûlü lâzım!

Akşam bir yerde misafir idik. Orada bir arkadaş Konya Kütüphanesi'nden bir yazı almış, defterine geçirmiş.

“—Müsaade ederseniz ben okuyayım şunu, siz de dinleyin!” dedi.

“—Pekiyi.” dedik.

Kütüphanedeki tabir şu:

“Şehzâdebaşı Camii'nin imamı Deli Bekir isminde mâruf bir hocaymış. Onun karşısında da bir berber varmış. Hoca efendiler ve sakallı efendiler hep o berbere gider tıraş olurlarmış. Demek ki iyice bir berber... Fakat berberin bir adeti varmış; bir evliyâ menakıbı açılınca, derhal makasını usturasını filan bırakır, o menkıbeyi huzur ile dinlermiş. O anda tıraş etmezmiş.

Tabii bunu herkes de öğrenmiş. Nihayet adam vefat etmiş. Cenazesine bütün müslümanlar iştirak etmiş. Cenazeyi götüren kalabalığın bir ucu Fatih'te, bir ucu da Şehzâdebaşı'ndaymış. O zaman tabii araba vs. yok da herkes cenazeyi elde götürür. Defnetmişler.

O akşam, Şehzâdebaşı imamı olan Bekir Efendi rüyasında bu berber efendiyi görmüş. Bir halka çevrilmiş. Hepsinin yüzü nikaplı, yüzü örtülü... Berber efendi de ortalarında. İki taraftan berber efendiye hücum eden iki kişi var. Fakat o nikaplılar o adamı çevirmişler, içeriye sokmuyorlar. O adam nihayet bîtap kalmış düşmüş. Sonra o adamlar da bırakıp gitmişler.

Ayılmış bakmış, bu nikaplı insanlar yine etrafında duruyorlar.

Demiş ki:

‘—Siz kimsiniz yahu?’ Bir tanesi açmış yüzünü;

‘—Tanımadın mı beni?’ demiş.

‘—Tanımadım, sen kimsin?’

‘—Hani benim adım anıldığı vakitte sen hürmet ediyordun, berberliğini bırakıyordun, güzel güzel menkıbeyi dinliyordun; işte ben oyum.’ ‘Peki bunlar?..’ ‘Bunlar da işte hep o evlialârdan birileridir.’ demiş.”

Bu bir hürmet, bir saygı... Bir velînin ismi anıldığı vakitte oraya bereketler iner. O bereketlerin inişi yağmur gibidir, ama görünmez. Yağmuru görürüz, onu göremeyiz. Onu ancak ehl-i

basîret görür. Binâen aleyh, büyüklerin isimleri anıldığı vakitte onlara karşı bir hürmet, bir saygı göstererek dinlemek lâzım!

Öyle sigara içerek, bacak bacak üzerine atmış, bir tarafta lak lak yapılıyor, bir tarafta da o menkıbe anlatılıyor, okunuyor; o olmaz.

O menkıbe okunurken herkesin sükût ve edeb ile dinlemesi lazım. Dinlenmiyorsa, derhal kitabı kapayıp ya gitmek lâzım, ya bir başka meseleye geçmek lazım!

Bakınız bize ne kadar büyük bir ders var:

Hoca efendi onu söylemiş, “Ben bu akşam berberi böyle gördüm.” demiş. O demiş; “Ben de aynı rüyayı gördüm.” Öteki demiş; “Ben de gördüm.” Bütün cemaat hep o rüyayı görmüşler. O adam Konya Kütüphanesi’nden bunu almış, akşamüstü okudu.

Ben de size duyuruyorum.

Hürmet ve saygı, ne olursa olsun Allah’adır. Allah’ın velîlerine yapılan hürmet, saygı, dolayısıyla Allah’adır. Onun mükâfatını Allah verir. Hiçbir şey karşılıksız kalmaz.

Dünyada göremesek de evliyâullahın ruhaniyeti bizimle çok alâkadardır. Bizi pek iyi görürler, bilirler. Nasıl biz tayyareden giderken aşağıyı çok güzel görüyoruz. Eğer bir de dürbün olsa elimizde, çok açık göreceğiz. Onlar da bizi yukardan çok güzel görürler.

Kimi de rüyâ-yı sâdıka ile terbiye olunur. Geceleri güzel rüyalar gösterirler. Rüyalarında harekâtını da kendisine bildirirler. Eksiklikleri varsa;

“—Bunlar senin için yanlış, bir daha yapma!” derler.

Rüyada iyi huylar kendisine, “Bunları yap!..” gibilerden bildirilir. Bu da rüyâ-yı sâdıka ehli ki, Peygamberimiz SAS’e ilk vahiy rüyâ-yı sâdıka ile başlamıştır.

Rüyâ-yı sâdıkalara kâmil insanlarda tahakkuk eder. Bizim rüyaları göremeyişimizin sebebi hep kendi noksanlarımızdandır.

Bazısı da üstadları vasıtasıyla terbiye olunur. “Buna *elif* derler, buna *be* derler...” diyerek hocaları çocukları sırayla okutuyorlar, öğretiyorlar. Bazıları böyle üstadlarla terbiye olur.

Bunun için buyurmuş ki:

“—Şu gördüğünüz ahlâklar var ya, onlar hep Allah-u Teâlâ’dandır. Allah hangi kuluna ki hayır murad ederse, o kuluna güzel ahlâk ihsan eder.”

Bir sürü muamelesi vardır. İnsanlara kendisini sevdirebilir, kendisi insanları sever. Çünkü seversen severler, sevmezsen sevmezler. O hem seviyor hem sevdirebilir demek kendisini... Bu, Allah-u Teâlâ’nın o kula bir lütfu, ihsanıdır; sevmek ve sevilme!

Bizim bir eniştemiz vardı rahmetlik, Bursa'daki Cami-i Kebîr'in imamı idi. İsmail Hakkı dergâhının da şeyhi idi. Bu soyadı alırken, "Sevsevil" aldı. Hem sev, hem sevil... "Seversen, sevilirsin!" demek yani. Rahmetlik, Allah rahmet eylesin.

"—Cenâb-ı Hak o kulundan hayır murad etmiyorsa, ahlâkın kötüsü de ona verilir."

Bir kimsenin ahlâkı kötü mü, demek ki Allah onu sevmiyor. Allah'ın onu sevmediğinin alâmetidir. Sevilmeyen adamın alâmeti, besbelli işte...

İki tane işaret: Ahlâkı güzelse, herkese karşı muamelesi güzelse, demek onu Allah seviyormuş. Öteki; herkesle kavga gürültü ediyor, kimseyle geçinemiyor. Kötü de ahlâkı var. Felâket günah şeyleri de işliyor. Demek ki Allah'ın sevmediği bir kul!

Türkçesini de yazmış:

"—Cümle ahlâklar Mevlâ'dandır. Hak Teâlâ bir adamı severse, ona güzel ahlâkı verir. Eğer bir kimseyi sevmezse, ona da kötü ahlâkı verir."

Yine bir şey buyurmuş:

"—Bir kimse dünyadan uzaklaşıp, ruh ve can ile âhirete meylederse, Allah-u Teâlâ onu sebepsiz ve vasıtasız terbiye eder."

Zühd diyorlar ya; dünyadan âhirete meyil. Kimde bu tahakkuk ederse Allahu Teâlâ onu üstada ve başka kimselere muhtaç kılmadan, kendisi onu terbiye eder, yetiştirir. Ve ona râh-

ı hakkı, doğru yolu gösterir ve ona hidayet eder. Üstada haceti ve ihtiyacı olmaz.

Şu çok dikkate değer bir sözdür:

“—Bir kimse dininde istikâmet ve doğru olamaz ve her iyi ve kötüyü bilemez; akl u iradesi Allah-u Teâlâ’yı fehm eylemeyince!”

Akl u iradesi Allah-u Teâlâ’yı fehm eylemeyince, doğruyu yanlış ayıramaz. Kendi akli bu işin doğru mu yanlış mı olduğunu ayıramaz. Muhakkak kendisine bir iradenin gelmesi lazım gelir.

Demiş ki:

“—Dersini ve ilmini Allah-u Teâlâ’dan almazsa, mü’min-i kâmil olamaz. İnsanın kâmil olabilmesi için Allah-u Teâlâ’nın tevîk ve hidayetine muhtaçtır. Bu tevîk ve hidayet kendisine gelmedikçe, kendiliğinden insanın kâmil olmasına imkân yoktur. Bunları hadis-i şerifler gösteriyor.

“—Koyun, sahibinin elinde nasıl âciz ve nâçar olduğu gibi; verirse yer, götürse gider. Suyunu verirse içer, vermezse elinden bir şey gelmez. Mü’min de âhir zamanda böyle âciz ve nâçar olacaktır.” demiş.

Allah kusurlarımızı affetsin...

e. Namazda İşaret Etmek

Beyhakî ve Ziyâü’l-Makdîsî, Ebû Hüreyre RA’dan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁶

التَّسْبِيحُ لِلرِّجَالِ، وَالتَّصْفِي قُ لِلنِّسَاءِ؛ وَمَنْ أَشَا
رَفِي صَلَّ تِهِ، إِشَارَةٌ تَفْهَمُ عَنْهُ، فَلْيُعِدْهَا

(ق.ض. عن أبي هريرة)

RE. 198/1 (*Et-tesbîhu li'r-ricâli, ve't-tasfîku li'n-nisâi; ve men eşâra fî salâtihi, işârate tûfhemü anhu; yüi'dhâ.*)

(*Et-tesbîhu li'r-ricâli*) “Tesbih erkekler için, (*ve't-tasfîku li'n-nisâi*) el vurmak kadınlar içindir. (*Ve men eşâra fî salâtihi, işârate tûfhemü anhu*) Bir adam namazda birisine belirli bir işaret verirse, (*yüi'dhâ*) namazı iade etsin!”

Namazda imam efendi şaşırdı. Herkeste olur. Oturacaktı kalktı veya kalkacaktı oturdu. O zaman erkekler “*Sübhâna'llâh!*” der. “Hoca efendi şaşırdın, oturacaktın!” diye bir ihtardır bu tesbih.

Tasvîk, elini vurmak. Bu işi erkeklerden anlayan olmadı. Fakat kadınlardan dirayetli insanlar varmış. “Hoca efendi, yanlış oldu!” mânâsına pat pat elini vurur. O “*Sübhâna'llâh!*” diyemiyor.

Erkek “*Sübhâna'llâh!*” diyor, sesini duyuruyor. Kadın ise “*Sübhâna'llâh!*” diyemiyor, pat pat elini çarpıyor ki; “Namazda, kıraatte yahut rekâtlarda yanlışlık var.” diye uyarıyor.

⁶ Dâra Kutnî, *Sünen*, c.II, s.83, no:1; Tahâvî, *Şerhü'l-Maânî*, c.I, s.453, no;2410; Ebû Hüreyre RA'dan.

Efendimiz SAS “Böyle yapınız!” diyerek talim buyuruyor. Erkeğe; “Sen “*Sübhàna’llàh!*” de!” diyor. Hanıma da; “Sen deme sakın ha, elini böyle vur kâfi!” diyor.

Adam namazda iken bir şey için birisine işaret ediyor. Meselâ namaz kılıyor; namaz kılarken kış günü sobaya odun atılacak. “Odun koy sobaya!” diye işaret ediyor. “Böyle bir işaret yapan o namazı iade etsin!” buyuruyor.

Böyle yaparsan o namaz, namaz olmadı. Çünkü sen huzur-ı Rabbü’l-âlemin’desin. Artık başka şeylerle meşgul olmana imkân yok, cevaz yok!

“—Soğuk geliyor kapıdan, kapıyı ört!” diyor, yahut;

“—Aç, kapıyı aç, sıcak geldi!” diyor.

Bu gibi işaretlerden hangi birisi olursa... Yahut kapı çalınırsa;

“—Bak kapı çalınıyor, aç kapıyı...” diye işaretle bir ihtar yapıyor.

Bunların hepsi namazı bozan şeylerdendir.

Bazı müstesnaları vardır. Mesela Allah esirgeye yangın oluyorsa, bir çocuğun ölümüne sebep olacak bir hâdise varsa, o zaman ondan kendini kurtarmak için işaret değil, namazı bozmak da câiz.

Meselâ, benim küçük kardeşimin bir çocuğu var... Bulduğumuz yerde bir havuz vardı. Çocuk havuza düşüvermiş. Anası bağılıyor dışarıdan; ama anasının havuza inip de

çocuğunu alacak kudreti yok. Öte tarafta adam namaza durmuş, namaz kılıyor. “Ben namazı bitireyim!” dese çocuk orada boğulur. Bereket akıllı adam, hemen namazını bozmuş, gelmiş çocuğu kurtarmış.

Çünkü o iadesi mümkün olan bir şey.

f. Erkekler Tesbih Eder

Yine aynı mevzuda...

Ahmed ibn-i Hanbel ve İbn-i Ebî Şeybe, Câbir RA’dan; Ahmed ibn-i Hanbel, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, İbn-i Mâce ve İbn-i Hibbân, Ebû Hüreyre RA’dan; Buhârî, İbn-i Mâce ve İbn-i Ebî Şeybe, Sehl ibn-i Sa’d RA’dan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁷

التَّسْبِيحُ لِلرِّجَالِ، وَالتَّصْفِي قُ لِلنِّسَاءِ

حم. ش. عن جابر؛ الشافعي، ض. حم. خ. م. د. ت. ن. ه. حب. عن أبي هريرة؛ خ. ه. ش.
عن سهل بن سعد

RE. 198/2 (*Et-tesbîhu li'r-ricâli, ve't-tasfîku li'n-nisâi.*)

⁷ Buhârî, *Sahîh*, c.IV, s.400, no:1128; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.407, no:641; Tirmizî, *Sünen*, c.II, s.114, no:337; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.III, s.125, no:804; Neseî, *Sünen*, c.IV, s.447, no:1192; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.III, s.321, no::1024; Ahmed ibn- i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.241, no:7283; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.246, no:3150; İbn-i Hibbân, *Sünen*, c.VI, s.40, no:2262; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.X, s.364, no:5955; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VI, s.40, no:2262; Şâfiî, *Müsned*, c.I, s.49, no:201; Ebû Hüreyre RA’dan.

(*Et-tesbîhu li'r-ricâli*) Sübhâna'llah demek erkekler için, (*ve't- tasfîku li'n-nisâi*) el vurmak kadınlar içindir.”

g. Gâzinin Tesbihi

Deylemî, Muaz ibn-i Cebel RA'dan rivayet etmiş.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁸

التَّسْبِيحُ مِنَ الْغَازِي سَبْعُونَ أَلْفَ حَسَنَةٍ،
وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا

(الدَّيْلَمِيُّ عَنْ مَعَاذِ)

RE. 198/3 (*Et-tesbîhu mine'l-gâzî seb'üne elfe hasenetin, ve'l- hasenetü bi-aşri emsâlihâ*)

(*Et-tesbîhu mine'l-gâzî*) “Gazâ yapan cihad yapan insanın ağzından çıkan bir tesbih, (*seb'üne elfi hasenetin*) o gâziye yetmiş bin hasene kazandırır. Yetmedi; (*ve'l-hasetü bi-aşri emsâlihâ*) haseneyi de Allah bire on mükâfatlandırır.”

Gâzi; düşman karşısında dövüşmüş, şehid olmamış, geri dönüyor. Tesbih çekiyor:

⁸ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.III, s.322, no:1025; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.96, no:89; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VI, s.130, no:5742; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.II, s.341, no:7332; Sehl ibn-i Sa'd RA'dan.

İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.II, s.342, no:7340; Ebû Nuaym, *Ahbâr-ı İsfahan*, c.VI, s.373, no:40392; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.76, no:2425, Muaz ibn-i Cebel RA'dan;

“—Sübhàna’llah, Sübhàna’llah, Sübhàna’llah...”

Mâlum, tesbihlerin çok nevîleri vardır. Hangisi olursa olsun.

Mesela biz Sübhàna’llah deriz. Bir de o der. Bize bire on ama o gaziye 70 bin! O gazinin tesbihi 70 bin! Namazının miktarı kim bilir o zaman nasıl olacaktır?

h. Hayrı Sonraya Bırakmak

Deylemî, Abdurrahman ibn-i Avf RA’dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁹

التَّسْوِيفُ شُعَاعُ الشَّيْطَانِ، يُلْقَى فِي قُلُوبِ
الْمُؤْمِنِينَ

(الديلمى عن عبد الرحمن بن عوف)

RE. 198/4 (*Et-tesvîfü şuaü’ş-şeytâni yulkîhi fî kulûbi’l- mü’minîn.*)

(*Et-tesvîfü şuaî’ş-şeytân*) “Tevîf şeytanın ışığıdır, (*yulkîhi fî kulûbi’l-mü’minîn.*) o ışını mü’minlerin gönüllerine tutar.” Yâni lazer ışını gibi farz edelim. Mü’minin gönlüne tevcih eder, tahrip etmek için.

Tevîf, bir şeyi tehir etmek, sonraya bırakmak demek. Yapacağı güzel şeyi tembellenip yapmayıp da, “Canım yarın yaparım, sonra yaparım!” diye geriye atmak demek.

⁹ Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.II, s.75, no:2420, Abdurrahman ibn-i Avf RA’dan;

İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.I, s.305; Ebû Seleme, babasından.

Tesvîf, ekseriyetle bizi aldatan şeytanın hilelerinden birisidir.

Gençlik dolayısıyla kendisine güveniyor;

“—Bugün daha çok gencim. Şunları bitireyim de şu işleri bitireyim, halledeyim de ondan sonra ben de babam gibi dedem gibi camiden çıkmam, namazımı kılarım...” diyerek böyle bir hayal içerisinde.

“—Bugün dursun da yarın... Bugün dursun da yarın...”

Tehir etmek; bu tehir nedir? Şeytanın bir ışınıdır. Onu insanın kalbine veriyor. Onu Allah yolundan, ibadetten, taatten uzaklaştırmak için yaptığı bir hileden ibarettir.

“—Şunu günaha sokayım, Allah’tan uzaklaştırayım, günahlarasokayım...” diyerek bugünkü amelini yarına bıraktırır.

Onun için, bugün yapılacak vazifelerimiz nelerse, muhakkak zamanında yapmak lazım!

Dünya işlerinde de böyle değil mi? Bugünkü yapacağın işi yarına bırakırsan zarardasın. Bugünün işini muhakkak bugün yapmalı, yarının işi de yine ayrı... Âhîret amelleri de böyledir. Bugünün ameli ayrı, yarının ameli ayrıdır.

“—Yarın yaparım.”

Yarın yaptığın amel o güne aittir, bugünün ameli geçti!

Bugünkü amel bugüne mahsustu.

“—Ama kazâ câiz ya hoca efendi...”

Kazâ câiz ama sen o kazâyı yapabilecek misin bakalım, o kadar elinde bir kuvvetin var mı? Bir senedin var mı? O kadar yaşayabileceğim, diyor musun?

Sonra sen çok borçlanacaksın; seneler geçtikçe günde beş vakitten senede bu kadar gün, bu kadar vakit eder. Bunları ödeyebilmek kolay bir şey değildir. Borçlar çoğaldığı zaman, nasıl ödemesi zor olur; bu ibadetlerde de borçlar çoğaldıkça, öyle zor olur. Bir gün de bakarsın, Azrâil AS gelir, borçları hiç ödeyemeden götürür, Allah esirgeye...

Onun için, hiçbir zaman bugünün ibadetini yarına bırak- mamak lâzım; dünya işleri ne kadar çok olursa olsun... Dünya işleri muhakkak bir gün sona erecektir. Sona erecek bir şeyin arkasından böyle gayret gösterip de ebedî hayatı zâyi etmemek insanlığın iktizasıdır.

i. Tefekkürün Önemi

Ebü'ş-şeyh, Abdullah ibn-i Abbas RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁰

التَّفَكُّرُ فِي عَظْمَةِ اللَّهِ وَجَنَّتِ هِ وَنَارِهِ سَاعَةً خَيْرٌ
مِنْ قِيَامٍ لَيْلَةٍ؛ وَخَيْرُ النَّاسِ الْمُتَفَكِّرُونَ فِي
ذَاتِ اللَّهِ، وَشَرُّهُمُ مَنْ لَا يَتَفَكَّرُ فِي ذَاتِ اللَّهِ

(ابو الشيخ عن نهشل عن الضحاق عن ابن عباس)

¹⁰ *Kenzü'l-Ummâl*, c.III, s.209, no:5712; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XI, s.407, no:11074.

RE. 198/5 (*Et-tefekkürü fî azameti'llâhi ve cennetihî ve nârihî sâaten, hayrun min kıyâmi leyletin: ve hayru'n-nâs, el- mütefekkirûne fî zâti'llâh, ve şerruhüm men lâ yetefekkeru fî zâti'llâh.*)

Tefekkür; düşünmek, bir şeyin üzerinde fikir yürütmek; sağını, solunu, derinliğini düşünmek demek.

(*Et-tefekkürü fî azameti'llâhi*) “Allah-u Teâlâ'nın ululuğu konusunda, yüceliği, hikmeti, kudreti, sanatı konusunda düşünmek...”

Allah-u Teâlâ'nın zâtını düşünmek caiz olmaz. Bizim kantarımız çekmez onu. Deli olur çıkarsın o zaman... Biz ancak Allah'ın nimetleri ve gösterdiği âsâr ile onu anlayabilirsek verdiği akıl kadar anlarız. Daha ilerisine; “İyi de sen nasılsın, boyun nasıl, enin nasıl, gözün nasıl, kaşın nasıl...” dedin miydi zıvanadan çıkarsın o zaman. Onun kendisini düşünmeye hakkımız yok.

(*Ve cennetihî ve nârihî*) “Cenneti konusunda düşünmek, cehennemi konusunda düşünmek...”

Allah-u Teâlâ'nın cennetini düşüneceksin! Cennet çok güzel bir yer. Ama şimdiki bilgiler diyor ki;

“—Biz dünyayı dolaşıyoruz, gökte böyle bir şey yok, yerde de böyle bir şey yok...”

Allah-u Teâlâ'nın mülkünün hududu yok, onu göreceğ göz de yok bizde... Onun için Allah, kitabında; “Cennet var!” diyor, ona inanacağız.

Peygamber ne diyor, ona inanacağız. Aman neredeymiş, görmüyoruz; orası başka! Onun için cennetini düşün ve de cehennemini düşün!

Cenneti; mükâfat evi, Allah'a inanan iman sahiplerinin bir de amel-i sâlih eden insanları bu cennet evine koyacak. Orada kendisini de gösterecek. Burası çok muazzam bir yer.

(Ve nârihî) “Cehennem konusunda düşünmek.”

Bu da cezalılarının yeri; hapisane! Burası da çok şiddetli, dehşetli bir yer. Onun için, şimdi mezara girdiğimiz vakitte, ilk azap orada başlar.

“—Orada bir yılanı ısırmasının acısı, insandan binlerce sene çıkmayacak.” diyor.

Ama mezarı açarsın bakarsın. Güzel yapılmış, içerisine döşemeler döşenmiş, toz bile girmez içerisine.

“—Burada o yılan nereden ısıracak seni?..”

Orada ısıracak yılan mânevî yılandır. Mânevî yılanı delik istemez. O her yerden içeriye girer. Ne kadar kaparsan kapa. Orada o seni azaplandıracağı zaman, onun azabının şiddetine dayanmanın imkânı yok. Allah muhafaza etsin cümlemizi...

Sırf bu mülkün içerisinde Allahu Teâlâ'nın verdiği nimetleri yiyor, yaşıyor ve bu kuvveti, bu kudreti kendisine verene inanmıyor. Bu inançsızlığının cezasını ilk önce kabirde görecek. Sonra o kıyametteki başka! Buna da inancımız vardır. Çünkü oradaki ceza dünyadaki cezaya benzemez.

(*Hayrun min kıyâmi leyletin*) “Biraz tefekkür, bir gece sabaha kadar namaz kılmaktan daha hayırlıdır!”

Çünkü, tefekkürsüz namaz insana bu kuvveti vermez. Ama tefekkürle olursa bir şey, “Tefekkür; senin bir gece sabaha kadar kılacağın nafîle namazdan daha hayırlıdır.” diyor. Seni Hakk’a götürür çünkü bu tefekkür.

Hakk’a gidecek yol, cadde yok orada. Bu kafayla olacak bir iş. Onun için kafanı Allah-u Teâlâ’nın kudretine verirsen, o kudrete bakınca hayran olursun, âciz kalırsın:

“—Yâ Rabbi, ne büyük kuvvetin sahibisin! El-hamdü lillâh! Sen beni de kendine kul etmişsin, Peygamberine de ümmet etmişsin!..” diye hamd ü senâya kapanır.

İşte bu da Cenâb-ı Hakk’ın çok hoşuna giden bir şeydir.

Onun için de insanların hayırlısı kimdir?

(*Hayru’n-nâs, el-mütefekkirûne fî zâti’llâhi*) “Nasın hayırlısı Allah-u Teâlâ’nın azamet kuvvet kudret vs. nimetlerini tefekkür eden insanlardır.” *Fî zâti’llâhi* demek, *fî sıfâti’llâhi* demektir.

(*Ve şerrühüm*) “İnsanların en kötöleri de (*men lâ yetefekkeru fî zâti’llâh*) Allah’ın azameti, kudreti, san’atı hususlarında düşünmeyenlerdir.”

Dünya işlerini bitiremiyor ve uyuyor, küt diye yatıyor. Sabahleyin de kalkıp işine gidiyor. Buna da insanların şerlisi diyor. Düşünmeye meydanı kalmıyor.

İbadetlerin en güzeli tefekkürdür. Onun için bize bunlardan geri kalmamayı tavsiye etmiş.

j.Allah-u Teâlâ'nın Azameti

(*Et-tefekkürü fî azameti'llâh*) "Allah-u Teâlâ'nın büyüklüğü, yüceliği, hikmeti, kudreti, sanatı konusunda düşünmek; (*ve cenneti hî ve nâri hî*) Cenneti konusunda, Cehennemi konusunda düşünmek, (*sâaten*) bir müddetcik düşünmek, (*hayrun min kıyâmi leyletin*) bir gece sabaha kadar namaz kılmaktan daha hayırlıdır!" Tefekkür ediyor, Allah-u Teâlâ'nın büyüklüğü hakkında bir tefekküre dalıyor insan... (*Sâaten*) Bir müddetcik... Saat demek 60 dakika demek değildir, saat demek bir zaman demek. Birazcık böyle bir tefekkür ediyor azamet-i ilâhîyi... Nasıl tefekkür ederiz azamet-i ilâhîyi?

Allah-u Teâlâ bize bir göz vermiş, bir de akıl denilen bir nimet daha vermiştir ki... Gözümüzle şu kâinatı görüyoruz, bakıyoruz ki ucu yok, sonu da yok, nâmütenâhî bir alem, boşluk... Bir yıldızdan bir yıldıza geçinceye kadar zaman yeni rakamlarla verdikleri rakamlarla hesaplara aklımız ermiyor.

Samanyolu dedikleri galaksinin bir tarafından öbür tarafına geçmek için ışık senesi ile iki yüz bin sene lâzımmış. [Işık saniyede 300 bin kilometre hızla gidiyor. Bir yılda ne kadar gider artık düşünün!]

Şimdi bakın şu işe...

Eski devirde yıldızlara bakarsa insan, ufacık bir şey görürdü. Fakat bugün bize bildiriyorlar ki, bu yıldızların her birisi bizim dünyamızdan çok büyük. En aşağı büyüklüğü 8 defa büyük, en çok büyüklüğünün de hududu yok! Ne kadar büyükse büyük.

Meselâ, Güneş de dünyamızdan 160 defa büyük diyorlar. Bu dünyamızdan 160 defa büyük. Çok koca kuvvetiyle; biz dünyamızın bir ucundan bir ucuna gidebildiğimiz yok. Yok ama o, dünyamızdan 160 defa daha büyük! Onun hareketi ne kadar olabilir biliyor musunuz?

Onun bir anlık hareketi, bir yıldızın bir ucundan diğer ucunaymış. Asgarîsi 500 senelik yol, diyorlar. Bir anlık hareketi! Bir göz açıp yumacak kadar zamandaki güneşin hareketi 500 senelik yol tutuyor. Bunlar birer misal olarak bize veriliyor. Bu misallerle biz o kudret-i ilâhîyi ölçemeyiz.

O kadar büyüklüğüyle beraber, o boşlukta onu da nasıl durduruyor?

Bize diyorlar ki:

“—Cazibe kuvvetleri ile bağlamış birbirine Cenâb-ı Hak! O cazibe kuvvetleriyle duruyor.”

Bu tabiat bilgileri bir cihetten iyidir ama bir cihetten de zararlıdır. Tabiat kuvvetini ihdas eden Allah'tır. Sen o tabiat kuvvetini tabiattan bilersen, yanarsın o zaman! Evet o yıldızın

tesiriyle bu yıldız ikisi muvazeneyi temin ediyor duruyor. Ama o muvazene onların bizâtihi kendilerinden mi yoksa onlara Allah-u Teâlâ mı vermiş? Onu bulmak lazım.

“—Evet bu tanzimi, bu iradeyi, bu câzibeyi yaratan Allah-u Teâlâ’dır!” dersin, yakayı kurtarırsın ve o kudretin sahibine o zaman aklını bir parça erdirebilirsin ki, ne büyük kudretin sahibi!

Eski alimler Güneş’e kadar bulmuşlar. Bugün yeni fenler, güneşten çok daha büyük yıldızlar da buluyorlar ki, kaç senelerde bize ışığı da gelemiyormuş. Işığının gelebilmesi kaç seneyi mütevakkıf uzun, mesafe çok uzun, mesafe çok uzak. Böyle yıldızlar da varmış. Böyle yıldızlarla güneşten daha büyük yıldızların olduğunu bize söylerlerken, bu nasıl bir kuvvettir ki bunu Cenâb-ı Hak böyle muallakta durduruyor, aşağıya düşürmüyor. Bunu tabii biz doğrudan doğruya Cenâb-ı Hak’ın kuvvetine veririz. O kudret-i ilâhiyye bunları böyle bir intizam dâhilinde tutuyor!

Sonra sabahleyin doğuyor, akşamüstü batıyor. Batarken ve doğarken; “Biraz hızlı gideyim de erken batayım, biraz geç kalayım da geç doğayım...” diyor mu hiç? Hep saniyesi saniyesine doğar, saniyesi saniyesine de batar. Bu kadar da intizamı var. Bu intizamın sebebi Allah-u Teâlâ’nın verdiği bir kuvvet-i kâmilenin neticesidir.

Şimdi bu bitmez. Şimdi bunu ufalt. Ortada biz varız.

Kendimizi yoklayalım, bakalım:

İşte bir ana rahminde dünyaya geldik. Ana rahmi denilen yer ufacık, daracık, karanlık bir yer. O karanlık yerde ana babanın sularının birleşmesiyle orada beden teşekkül ediyor. Teşekkül ederken kaşının da gözünün de bütün âzâlarındaki şu intizama bak. Hiçbir şaşkınlık var mı?

Ne kadar güzel! Sen hangi bir ustayı hangi bir hünerli insanı kapa bir karanlık yere; “Bana bir resim yap.” de. Resim, şöyle bir resim yap da göreyim ben seni. Ama açık yok, kapkaranlık. Alet de yok; hani kalem, kâğıt, mürekkep, boya filan onlar da yok. “Yap bakalım buraya bir resim.”

Kim yapabilir?

Kimse yapamaz. Ama o karanlık yerde şu ceset nasıl teşekkül ediyor hiç düşünüyor muyuz bunu? Hiç düşünemeyiz. Rahme giriyor, oradan şu dünyaya çıkıyor. Çıktığı vakitte bir ağlama oluyor ya; başlıyor feryadı vermeye; “Beni yerimden ayırdınız, orası çok güzeldi benim için!..” diyor. Şimdi tıpkı bunun gibi biz bu dünyadan âhirete giderken de aynı şekilde dünyadan ayrıldığımızı üzüyoruz. Vah vah... Şimdi bu yavruya desek ki; “Git bu anandaki rahme yine gir, orada otur!”

Gider mi artık? Dünyayı bir kere gördü. Bir de burada aklı başına geldi. Orası daracık, der. Biz de âhirete geçince tıpkı; “Hadi dünyaya git.” deseler, “Ne işim var o daracık yerde!” diyeceğiz. Bu kadar geniş bir âlem dururken oraya kim döner? Kimse istemeyecek. Onun için Allah-u Teâlâ'nın azametinin tefekküründe insan acizdir.

k.Dinde Fakih Olmak

Deylemî, Enes ibn-i Mâlik RA'dan rivayet etmiş.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹¹

أَلْتَفَقُّهُ فِي الدِّينِ حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ
(الدَّيْلَمِيُّ عَنْ أَنَسٍ)

RE. 198/6 (*Et-tefakkuhu fi'd-dîni hakkun alâ külli müslimin.*) (*Et-tefakkühü fi'd-dîn*) “Dinde fakih olmak, dinin inceliklerini

öğrenmek, (*hakkun alâ külli müslimin*) her müslüman için haktır ve bir vazifedir.”

İlmin en şereflişi fıkıh ilmidir. Hak ile bâtılı ayıran ilimdir.

İlimdeki incelik ve zekâdır.

İmam Tirmizî fıkıhı şöyle tarif etmiş:

Bizim gözlerimizde bir perde vardır. Bazen insanlara göz perdesi de gelir ya, göz perdesi

¹¹ Hatîb-i Bağdâdî, el-Fakîh ve'l-Mütefakkîh, c.I, s.178, no:160; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

geldiği vakit nasıl etrafı göremiyor, gözü perdeli oluyor; gidiyor hemen bir doktor buluyor, iyi göreyim diyerek o perdeyi aldırılmaya çalışıyor.

İşte bizim gözlerimizde mânevî bir perde vardır ki, bize hakkı layıkıyla göstermez o perde. O da dünyaya olan sevgi ve bağlanışımız. Dünyayı çok seviyoruz, dünyaya çok bağlanmışız, o dünya bağlılığı dolayısıyla ibadetteki kusurlarımızdan nâşi gözümüze mânevî bir perde gelmiştir ki, artık hak ile bâtili ayıramayız. Bâtıla hak, der oraya saplarız.

Bugün insanın yüzde doksanı mı dersin, doksan dokuzu mu dersin böyledir. Bâtıla hak gibi sarılmıştır.

“—Bu haktır!” der; oradan dönmez.

Neden? Gözü perdeli...

I.Cuma Günü Tırnak Kesmek

Ebü’ş-şeyh, Abdullah ibn-i Abbas’tan rivayet etmiş.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹²

التَّقْلِيمُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، يُدْخِلُ الشِّفَاءَ وَيُخْرِجُ
الدَّاءَ؛ وَالْوُضُوءُ قَبْلَ الطَّعَامِ وَبَعْدَهُ، يَجْلِبُ
الْيُسْرَ، وَيَنْفِي الْفَقْرَ

(أبو الشيخ عن ابن عباس)

¹² *Kenzü'l-Ummâl*, c.VI, s.659, no:17258; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XI, s.407, no:11077.

RE. 198/7 (*Et-taklîmu yevme'l-cumuati, yüdhılu'ş-şifâe ve yühricu'd-dâe; ve'l-vudûu kable't-taâmi ve ba'dehû, yeclibü'l-yüsra ve yenfî'l-fakra.*)

(*Et-taklîmu yevmü'l-cumuati*) “Cuma günü tırnak kesmek, (*yüdhılu'ş-şifâe ve yühricu'd-dâe*) şifa getirir ve derdi giderir. (*Ve'l- vudûu kable't-taâmi ve ba'dehû*) Yemekten evvel ve sonra el yıkamak da, (*yeclibü'l-yüsra ve yenfî'l-fakra*) birçok kolaylıkları celbeder ve fakirliği giderir.”

Cuma namazını kıldıktan sonra tırnakları kesmek insanlara şifa verir. Daha iyisi perşembeden, ikindiden sonra kesmektir.

“—Bu niçin böyle, tırnak kesmekten ne olacak? Bunun insana şifası nerededir? Aklımız erer mi?

Ermez. Fakat Peygamber SAS'in sözü aynen işte böyle:

“—Ona şifa halk eder. Hiç ummadığı yerden şifa verir.

Hastalıklar ondan gider.”

Niçin? Bunun Cuma'ya olan bir hürmeti var, Cuma'ya hazırlanıyor. “Yarın Cuma'dır, müslümanların yanına temiz çıkayım!” diyor. Temizleniyor, guslediyor, yıkanıyor, tırnaklarını kesiyor... Güzel bir kılıkla hazırlanırken, bu hazırlanma dolayısıyla, nasıl o berber efendi tıraş ederken evliyânın ismi anıldığı vakit her şeyi bırakıyor. Bu da;

“—Yarın Cuma, huzur-ı ilâhiyeye gideceğim. Bütün müslümanların arasına çıkacağım, temiz kılıkla çıkayım!” diyerek tırnağını kesiyor, saçını kesiyor, tıraş oluyor, hamamını yapıyor.

Bu hallerden dolayı Allah-u Teâlâ onun dertlerini giderir ve ona umulmadık yerlerden şifalar ihsan eder. Aklımız ermez ama inanç bu, bu inanç mahsulü! İmandın mı, bunların mükâfatını görürsün.

Cuma, çok büyük bir ibadettir. Cuma günü yıkanır, guslü alır, temiz esvabını giyer, çamaşırını giyer, Cuma namazına gider, Cuma namazını kılar. Bir hafta daha geçecek ki gelecek Cuma'ya kadar o geçecek günler içerisinde olan hatanı bu Cuma temizleyip siler atar. Sünger gibi siler atar.

Günah-ı kebâir işlemediği müddetçe, ufak günahlar affedilir. Farz namazlar arasında olduğu gibi, Cuma'dan Cuma'ya, Ramazan'dan Ramazan'a, hacdan hacca bu günahları Cenâb-ı Hak affediyor. Onun fazl u keremi, yapılan hürmet ve saygıya mükâfattır. Sen hazırlanıyorsun buna, bundan dolayı bu mükâfatı alırsın.

Vudû deyince abdest değil, yemekten evvel el yıkama. Elimizi yıkarız, ağzımızı çalkalayırız icabında. Bu yemekten evvel buna riayet eden insanlara ve bir de yemeği yedikten sonra gene ellerini, ağzını yıkıyor. Bu yıkayış, birçok kolaylıkları celbeder. Rızkı genişlettirir, evin içerisinde huzur olur, rahatlık olur. ne kadar

kolaylıklar varsa hepsi gelir. Neden? Yemekten evvel el yıkadı, yemekten sonra da el yıkadı. Şu iki tane...

Nedir bunlar? Sünnet-i Peygamberiyye'dir. Sünnet-i Peygamberî'ye olan saygından dolayı Cenâb-ı Hakk'ın sana iltifatı... Senin işlerini kolaylaştırıyor. Zor işlerin kolaylaşıyor. Senin elinde değil o, Allah-u Teâlâ o kolaylığı veriyor sana.

Daha?.. Bir de fakirlik var ya, o fakirliği de giderir bu. Bu sünnet-i seniyye'ye; hangi sünnet olursa olsun hep böyledir. Ama bu yemekten evvelki ve sonraki el yıkayışlar, kolaylıkları getirir ve fakirlikleri de götürür. Bunların büyük büyük faziletleri vardır. Cenâb-ı Hak hepimizi affetsin... Tefvikât-ı samedâniyyesine mazhar eylesin... Peygamber Efendimiz'in sünen-i seniyyesine ve dinimizin bütün ahkamlarına elden geldiği kadar, son derece hürmetkâr ve riayetkâr olarak yaşama şerefini, devletini bütün Ümmet-i Muhammed'e; bizlere de nasib ve müyesser eylesin...

Li'llâhi'l-fâtihah!

Mehmet Zahid Kotku

04. 04. 1971 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

